

sanat&tasarım art&design

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SANAT & TASARIM DERGİSİ
ANADOLU UNIVERSITY JOURNAL OF ART & DESIGN

ÇİLT / VOLUME 12 SAYI / NUMBER 2 ARALIK/DECEMBER 2022 e-ISSN: 2146 - 9059

EBSCO

idealonline

ASOS
indeks

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SANAT & TASARIM DERGİSİ

ANADOLU UNIVERSITY JOURNAL OF ART & DESIGN

Sahibi: Anadolu Üniversitesi adına Rektör Prof. Dr. Fuat Erdal

Owner: On behalf of Anadolu University Rector Prof. Dr. Fuat Erdal

Yayın Yönetmeni / Publishing Director: Osman Nuri Kıdak

Yayın Yönetmeni Yardımcısı / Publishing Director Assist.: Zafer Çakır / Ebru Özen / Gaye Turhan

Dizgi / Typest: İlayda Çelik / Hasan Gökçam

Kapak Tasarımı / Cover Design: İlayda Çelik

Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi, Alan Editörleri Kurulu bulunan, ulusal hakemli bir dergidir. Yılda iki kez yayımlanır. Gönderilen yazılar önce editörler ve baş editör tarafından sanat ve tasarım literatürüne katkı, etik ve bilimsel araştırma yöntemlerine uygunluk açısından incelenerek değerlendirilir. Uygun bulunan yazılar için alan editörü belirlenir. Alan editörü, alanında uzman iki ayrı hakem ile birlikte yazıyı değerlendirir. Bu değerlendirme doğrultusunda yazı ya doğrudan ya da düzeltilerek yayımlanır veya reddedilir. Hakemlerin gizli tutulan raporları dergi arşivinde on yıl süre ile muhafaza edilir. Sanat & Tasarım Dergisi 'nde yayımlanan tüm metinlerin yayım hakkı Anadolu Üniversitesi'ne aittir.

Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi, dünyanın en kapsamlı akademik tam metin dergi ve benzeri kaynak veri tabanlarından biri olan EBSCO Bilgi Hizmetleri ile elektronik lisans işbirliğine girmiştir. Sanat & Tasarım Dergisi ESCI, ULAKBİM, EBSCO, İdealonline, TR-Dizin ve ASOS veri tabanlarında yer almaktadır.

Anadolu University Journal of Art & Design is a national refereed journal with an editorial board. The journal is published twice a year. Submissions to the journal are evaluated by the editors and the editor-in-chief in terms of their contribution to the art and design literature, their relevance to ethics and research methods. If they deem appropriate, editors from the corresponding fields are determined. Field editors evaluate the manuscript with two experts in the related field. In line with this evaluation, the manuscripts are published with or without corrections, or rejected. The reports of referees are confidential and archived for ten years. Anadolu University hold the copyright of all articles published in Art & Design Journal.

Anadolu University Journal of Art & Design has entered into an electronic licensing relationship with EBSCO Information Services, the world's most prolific aggregator of full text journals, magazines and other sources. Journal of Art & Design can be found on ESCI, ULAKBİM, EBSCO, İdealonline and TR-Dizin and ASOS databases.

Yazışma Adresi /Adress:

Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü

Sanat & Tasarım Dergisi Sekreteryası

Yunusemre Kampüsü 26470 Tepebaşı - ESKİŞEHİR

e-mail: sanattasarim@anadolu.edu.tr

Web adresi: <https://std.anadolu.edu.tr>

e-ISSN: 2146-9059

Yayın Tarihi: ARALIK 2022

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SANAT & TASARIM DERGİSİ

ANADOLU UNIVERSITY JOURNAL OF ART & DESIGN

DERGİ EDITÖRLERİ

Baş Editör / Editor-in-Chief : Doç. Dr. Selvin Yeşilay

Editör / Editor : Dr. Öğr. Üyesi Nuriye Esra Kınıklı Snapper

Editör / Editor : Öğr. Gör. Ülkü Coşkun

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor : Öğr. Gör. Meral Melek Ünver

Tel / Phone: +90 222 335 05 80 dahili / ext: 4187

Faks / Fax: +90 222 335 79 43

E-posta / E-mail: sanattasarim@anadolu.edu.tr

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü 26470 Eskişehir-TÜRKİYE

ALAN EDITÖRLER KURULU / FIELD EDITORIAL BOARD

- Prof. Dr. Ardan Ergüven / Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Bahadır GÜLMEZ / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Billur TEKKÖK KARAGÖZ / Ankara Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Burcu PELVANOĞLU / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent SELDERAY / Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Ebru GÖKDAĞ / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ender BULGUN / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Feyzi KORUR / Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan ANAY / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan DALOĞLU / Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan ERTEP / Yaşar Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail Özgür SOĞANCI / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Kerem KARABOĞA / İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Levent ŞENTÜRK / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Leyla Ögüt / İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Erol ALTINSAPAN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Meral NALÇAKAN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa SEKMEN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Nesrin Aysun YÜKSEL / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray ÖZASLAN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Nurhan TEKEREK / Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Osman TUTAL / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Özden PEKTAŞ TURGUT / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Özlen Sıla DURHAN / İstanbul Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Pelin YILDIZ / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Refa EMRALİ / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sezer Cihaner KESER / Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Sezin TÜRK KAYA / Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Simber Rana ATAY / Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Suzan Duygu ERİŞTİ / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Tonguç TOKOL / Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Tülün DEĞİRMENCI / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Türel EZİCİ / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Zehra SAK BRODY / Yaşar Üniversitesi
Prof. Arman ARTAÇ / Anadolu Üniversitesi
Prof. Buket ACARTÜRK / Sakarya Üniversitesi
Prof. Burak KAPTAN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Cafer ARSLAN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Deniz ÖZKUT / Katip Çelebi Üniversitesi
Prof. Duygu KAHRAMAN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Elvan ÖZKAVRUK ADANIR / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. İnel İNAL / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Kemal ULUDAĞ / Anadolu Üniversitesi
Prof. Leyla VARLIK ŞENTÜRK / Anadolu Üniversitesi
Prof. Melike TAŞÇIOĞLU VAUGHAN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Metin İNCE / Anadolu Üniversitesi
Prof. Mustafa SEKMEN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Müge GÖKER PAKTAŞ / Marmara Üniversitesi
Prof. Nesrin ÖNLÜ / Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Rıdvan COŞKUN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Saime DÖNMEZER / Anadolu Üniversitesi
Prof. Sevim SELAMET / Anadolu Üniversitesi
Prof. T. Fikret UÇAR / Anadolu Üniversitesi
Prof. Tansel TÜRKDOĞAN / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Yüksel ŞAHİN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Alper ALTUNAY / Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe Banu TEVFİKLER / Doğu Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Banu BULDUK TÜRKMEN / Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYLMAZ / Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Deniz DENİZ / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Doç. Dr. Ebru Nalan SÜLÜN / Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Elif GÜNEŞ / Atılım Üniversitesi
Doç. Emre ERGÜL / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Doç. Dr. Gülbin ÖZDAMAR AKARÇAY / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Gülin TEREK ÜNAL / İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Hatice Kübra KUZUCANLI / Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Hüda SAYIN YÜCEL / Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Hülya TOKSÖZ ŞAHİNER / Altınbaş Üniversitesi
Doç. Dr. Nilüfer TALU / İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Doç. Dr. Nurdan KÜÇÜKHASKÖYLÜ / Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Onur DÜLGER / Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Onur ERMAN / Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Özge KANDEMİR / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Özgür ÇELİK / Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem MUTAF BÜYÜKARMAN / Yeditepe Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem TEKDEMİR DÖKEROĞLU / Bitlis Eren Üniversitesi
Doç. Dr. Solmaz BUNULDAY / Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Uğur Günay YAVUZ / Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Ülkü ÖZTEN / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit GEZGİN / Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Yasemen SAY / Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Zülfükar SAYIN / Hacettepe Üniversitesi

ALAN EDİTÖRLER KURULU / FIELD EDITORIAL BOARD

- Doç. Armağan Seçil MELİKOĞLU EKE / İstanbul Kültür Üniversitesi
Doç. Asu Perihan KARADUT / Anadolu Üniversitesi
Doç. Ayşe Nahide YILMAZ / Düzce Üniversitesi
Doç. Ayşe Özlem AKDENİZ / Anadolu Üniversitesi
Doç. Çağlar OKUR / Anadolu Üniversitesi
Doç. Çiğdem TAŞ ALİCENAP / Anadolu Üniversitesi
Doç. Ebru BARANSELİ / Anadolu Üniversitesi
Doç. Elif AYDOĞDU AĞATEKİN /Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. F. Eren YAHŞI / Anadolu Üniversitesi
Doç. Gülçin KARACA / Anadolu Üniversitesi
Doç. Hasan BAŞKIRKAN / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Lütfi ÖZDEN / Düzce Üniversitesi
Doç. Mehmet İNCEOĞLU / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Doç. Neslihan YAŞAR / Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Nilgün SALUR / Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir CANDEMİR / Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Açalıya ALPAN / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Can ÖZCAN / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fatih KARAKAYA / TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aren Emre KURTGÖZÜ / TED Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aslı EKİCİ / Selçuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Başak ÜRKMEZ / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Duygu İrem CAN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Elif TATAR / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Engin KAPKIN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fırat ARAPOĞLU / Altınbaş Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İpek TORUN / Bahçeşehir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Oğuz ARICI / İstanbul Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özgü ÖZTUĞRAN / Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özlem MUMCU UÇAR / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Selçuk YILMAZ / Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sermin ÇAKICI ALP / Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tolga BENLİ / Yaşar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Umut ALTINTAŞ / Yaşar Üniversitesi
Dr. Dilek KARAAZİZ ŞENER /Hacettepe Üniversitesi
Öğr. Gör. Müşerref ZEYTİNOĞLU / Yeditepe Üniversitesi
Öğr. Gör. Ömer DURMAZ / Dokuz Eylül Üniversitesi

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SANAT & TASARIM DERGİSİ

ANADOLU UNIVERSITY JOURNAL OF ART & DESIGN

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ SANAT & TASARIM DERGİSİ

YAYIN İNCELEME VE DEĞERLENDİRME KURULU (Hakem Listesi)

PUBLICATION SURVEY AND ADVISORY BOARD (Reviewer Board)

Prof. Dr. Adnan TONEL / Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Ali ÖZTÜRK / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Aslıhan ÜNLÜ / Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Aysu AKALIN / Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşen ÇELEN ÖZTÜRK / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Berna ÜSTÜN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Bilge SAYIL ONARAN / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek ZERENLER / Konya Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. E. Dilay GÜNEY / İstanbul Aivansaray Üniversitesi
Prof. Dr. E. Nezih ORHON / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ebru GÖKDAĞ / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ender YAZGAN BULGUN / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Hakkı Tonguç TOKOL / Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Hasibe Zeynep ÇİLİNGİR / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice ÖZ PEKTAŞ / Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. İlhan ERSOY / Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Kaan GÜNÇE / Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Lütfi HİDAYETOĞLU / Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Murat BENGİSÜ / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ / Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Öner UZUN / Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa SEKMEN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Müge GÖKER PAKTAŞ / Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nazlı Eda NOYAN / Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Nilay ERTÜRK / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Nilüfer ÖNDİN / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray ÖZASLAN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Nurhan TEKEREK / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Özlenen ERDEM İŞMAL / Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Özlen Sıla DURHAN / İstanbul Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Refa EMRALI / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Saye Nihan ÇABUK / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Sezin TÜRK KAYA / Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel ÇOBAN / Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel ONURSOY / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Şehnaz YALÇIN / Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Tülin DEĞİRMENÇİ / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Zuhal ÖZEL SAĞLAMTİMUR / Ege Üniversitesi
Prof. Alper MÜFETTİŞOĞLU / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Arman ARTAÇ / Anadolu Üniversitesi
Prof. Ayşe Sibel KEDİK / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Çiğdem DEMİR / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Duygu KAHRAMAN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Elvan ÖZKAVRUK ADANIR / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Güldan ARAZ AY / Anadolu Üniversitesi
Prof. İdil AKBOSTANCI / Marmara Üniversitesi
Prof. Kemal ULUDAĞ / Anadolu Üniversitesi
Prof. Leyla VARLIK ŞENTÜRK / Anadolu Üniversitesi

Prof. Lilian Maria TONELLA TÜZÜN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Melike TAŞÇIOĞLU VAUGHAN / Anadolu Üniversitesi
Prof. Nesrin ÖNLÜ / Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Nesrin TÜRKMEN / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Özden PEKTAŞ TURGUT / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Tevfik İnanç İLİSULU / Ankara Hacı Bayram Üniversitesi
Doç. Dr. Abdullah Sinan GÜLER / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet BENLİYAY / Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Tolga ÖZDEN / Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe Nahide YILMAZ / Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşen ÖZKAN / Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşen YANAR / Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Banu KAVAKLI / Altınbaş Üniversitesi
Doç. Dr. Barış YILMAZ / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Bengü BATU ERTUNG / Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Berna ÇOŞKUN ONAN / Bursa Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Betül BİLGE / Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Burhan YILMAZ / Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Ceren BULUT YUMRUKAYA / Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Ceren GÜNERÖZ / Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Demet KARAPINAR / Yeditepe Üniversitesi
Doç. Dr. Didem ERTEN BİLGİÇ / Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Dilara KARAKAŞ TABAK / Harran Üniversitesi
Doç. Dr. Duygu KAÇAR / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Duygu KOCA / Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Duygu SABANCI İŞTİN / Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. E. Gizem UĞURLU / Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ebru GÜLER / Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Doç. Dr. Ece KUMKALE AÇIKGÖZ / Ankara Bilim Üniversitesi
Doç. Dr. Egemen NADASBAŞ / Atılım Üniversitesi
Doç. Dr. Elif AVCI / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Eren Ekin ERCAN / Üsküdar Üniversitesi
Doç. Dr. Erdem ÇÖLOĞLU / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Didem KANKILIÇ / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Doç. Dr. Figen Gül KAFESCİOĞLU / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Fürüzan ASLAN / Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Gökçe KETİZMEN ÖNAL / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Gülçin Cankız ELİBOL / Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Gülin TEREK ÜNAL / İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Hanife Neris YÜKSEL / Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Hasibe KALKAN / İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Harika Esra OSKAY MALİCKİ / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. H. Kübra ÖZALP HAMARTA / Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Irmak BAYBURLU / İstanbul Ticaret Üniversitesi
Doç. Dr. Işıl İNANÇ YILDIRIM / Beykent Üniversitesi
Doç. Dr. İpek MEMİKOĞLU / Atılım Üniversitesi
Doç. Dr. Lokman ZOR / Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Zafer AKDEMİR / Yıldız Teknik Üniversitesi

YAYIN İNCELEME VE DEĞERLENDİRME KURULU (Hakem Listesi)
PUBLICATION SURVEY AND ADVISORY BOARD (Reviewer Board)

- Doç. Dr. Mehtap ÖZBAYRAKTAR / Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Meltem ANAY / Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Naz A. G. Z. BÖREKÇİ / İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Nazan OSKAY / Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Doç. Dr. Nil KÖKEN / Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Nurdan KÜÇÜKHASKÖYLÜ / Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Murat ERTÜRK / Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Ödül İŞİTMAN / Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Ökkeş Hakan ÇETİN / Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Öznur İŞİR / Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Rana KARASÖZEN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. S. Banu GARİP / İstanbul Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Saadet AYTIS / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Sadık TUMAY / Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Salih SALBACAK / Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Doç. Dr. Seda YAVUZ / İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Sibel ÇELİK NORMAN / Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Sibel SARICAN GÜNDÜZ / Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Sinem Evren YÜKSEL / Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Şebnem SOYGÜDER BATURLAR / Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR / Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Şölen KİPÖZ / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Doç. Dr. Tülay CANBOLAT / Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Yavuz PEKMAN / İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Zülfükar SAYIN / Hacettepe Üniversitesi
Doç. Ayşe BALLYEMEZ / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Ayşe Özlem AKDENİZ / Anadolu Üniversitesi
Doç. Burak BASMACIOĞLU / Anadolu Üniversitesi
Doç. Burçak BALAMBER / Balıkesir Üniversitesi
Doç. Çağlar OKUR / Anadolu Üniversitesi
Doç. Çetin TÜKER / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Ebru BARANSELİ / Anadolu Üniversitesi
Doç. Elif AYDOĞDU AĞATEKİN / Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Emel Asuman ÖNEN / Anadolu Üniversitesi
Doç. Hatice KETEN / Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç. Kemal TİZGÖL / Akdeniz Üniversitesi
Doç. Lütfi ÖZDEN / Düzce Üniversitesi
Doç. M. Ayşe BALLYEMEZ / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Nezaket TEKİN / Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Oya Aşan YÜKSEL / Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Doç. Perihan ŞAN ASLAN / Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Safiye BAŞAR / Kocaeli Üniversitesi
Doç. Şefik ÖZCAN / Mardin Artuklu Üniversitesi
Doç. Selda KOZBEKÇİ AYRANPINAR / Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Tuğcan GÜLER / Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Tülay UYAR / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Tuna UYSAL / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Vildan TOK DERECİ / Marmara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi A. Can ÖZCAN / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Atay GERGİN / Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aşar GÜRPINAR / İstanbul Bilgi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aysun AYDIN ÖKSÜZ / Karadeniz Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Başak UÇAR / TED Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Berivan EKİNCİ / Dicle Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Berna COŞKUN ONAN / Uludağ Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Borgia KANTÜRK / Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Bülent AYBERK / Trakya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Bülent ÜNAL / Atılım Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Çağan ÇANKIRILI / Doğuş Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Çağla KARABAĞ / Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Deniz SAYAR / İzmir Ekonomi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Derya ADIGÜZEL ÖZBEK / İstanbul Kültür Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Dilara TÜFEKÇIOĞLU / Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Dilek ERDOĞAN AYDIN / Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Duygu İrem CAN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebru BİLGET FATAHA / Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ece AKAY ŞUMLU / Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Erdem CEYLAN / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esin FAKIBABA DEDEOĞLU / TOBB Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esin KÖMEZ / Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esra VAROL / Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Evin ERDEN TOPOĞLU / Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fehime ELEM YILDIRIM / Düzce Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fırat ARAPOĞLU / Altınbaş Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÇÖKLÜ AŞKIN / Ordu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İ. Soner ÖZDEMİR / Düzce Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İkbale Ece POSTALCI / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İlkey DİNÇ UYAROĞLU / OSTİM Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İpek TORUN / Bahçeşehir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kami EMİRHAN / Yeditepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kibar Evren BOLAT / Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kurt Orkun AKTAŞ / Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Çağlayan ÖZKURT / Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Melike Saba AKIM / İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Meltem ERANIL DEMİRLİ / Yaşar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Merve BULDAÇ / Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mine KÜÇÜK / Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Mesut ÇELİK / Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nazlı GÜRGAN / Yaşar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nihan HACİÖMEROĞLU / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ozan Ömer AKGÜL / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özgür CEYLAN / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özgür UĞUZ / Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özlem AYVAZ TUNÇ / Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özlem KANDEMİR / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÇALIŞKAN GÜNEŞ / Dokuz Eylül Üniversitesi

YAYIN İNCELEME VE DEĞERLENDİRME KURULU (Hakem Listesi)
PUBLICATION SURVEY AND ADVISORY BOARD (Reviewer Board)

- Dr. Öğr. Üyesi Seden ODABAŞIOĞLU / Marmara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Seza SOYLUÇİÇEK VURGUN / Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sinan SAVAŞ / İstanbul Okan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sündüz HAŞAR / İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şakir ÖZÜDOĞRU / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şansal ERDİNÇ / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şirin KOÇAK ÖZESKİCİ / Uşak Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tanzer ARIĞ / Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Terane MEHEMMEDOVA BURNAK / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba LEVENT KASAP / Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tolga UZUN / Karabük Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tolga YILMAZ / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Umut ALTINTAŞ / Yaşar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zekiye Aslıhan ÖZTÜRK / Namık Kemal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ERTUĞRUL / Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep GÖNÜLAY ÇALIMLI / Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Dr. Emre ZEYTİNOĞLU / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Yılmaz ÇIRACIOĞLU / Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Öğr. Gör. Bengisu KELEŞOĞLU / Anadolu Üniversitesi
Öğr. Gör. Nilgün YÜKSEL / Düzce Üniversitesi
Öğr. Gör. Yiğit AYDIN / Bilkent Üniversitesi
Öğr. Üyesi Ömer DURMAZ / Dokuz Eylül Üniversitesi
Arş. Gör. Remzi SAN / Anadolu Üniversitesi

İÇİNDEKİLER / CONTENT

MAKALELER / ARTICLES

KLEINCI PSİKANALİZ ZEMİNİNDE ÇAĞDAŞ SANATTA ÇİRKİNLİK VE TEZAHÜRLERİ

UGLINESS AND ITS MANIFESTATIONS IN CONTEMPORARY ART ON THE GROUND OF KLEINIAN PSYCHOANALYSIS

Gamze Boz Sülüoğlu ————— ARAŞTIRMA / RESEARCH **347-364**

CREATIVE PATTERN TRIALS FOR ABOVE THE KEYBOARD WEAR WITH TROMPE L'OEIL ILLUSION

TROMPE L'OEIL İLE KLAVYE ÜZERİ GİYİM İÇİN YARATICI KALIP DENEMELERİ

Sena Sürmeli Aydeniz, Neşe Yaşar Çeğindir ————— ARAŞTIRMA / RESEARCH **365-378**

DESIGN THINKING AND ART EDUCATION

TASARIM ODAKLI DÜŞÜNME VE SANAT EĞİTİMİ

Şeyda Eraslan Taşpınar ————— DERLEME / REVIEW **379-398**

OFİS YAPILARINDAKİ ORTAK MEKANLAR VE KULLANICI İLİŞKİSİ

COMMON SPACES IN OFFICE BUILDINGS AND USER RELATIONSHIP

Merve Şahika Erkan, Emine Nur Ozanözgü ————— ARAŞTIRMA / RESEARCH **399-408**

SERAMİK SANATÇILARININ GÖZÜYLE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

CLIMATE CHANGE THROUGH THE EYES OF CERAMICS ARTISTS

Nurgin Çetin Almalı, Elif Ağatekin ————— ARAŞTIRMA / RESEARCH **409-424**

İÇİNDEKİLER / CONTENT

MAKALELER / ARTICLES

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERİN AMBLEM VE LOGOLARININ ŞEKİL, RENK VE BAĞLAM AÇISINDAN İNCELENMESİ

ANALYSIS OF EMBLEMS AND LOGOS OF UNIVERSITIES IN TURKEY IN TERMS OF FORM, COLOR AND CONTEXT

Ümit Bayırlı, Enes Can Kılıç _____ ARAŞTIRMA / RESEARCH **425-446**

DOĞAYA HAKİM OLMA DÜŞÜNCESİNDEN DOĞA DOSTU METODOLOJİYE EVRİLME SÜRECİNDE EKOLOJİK SANAT

ECOLOGICAL ART IN THE PROCESS OF EVOLVING FROM NATURE DOMINATION TO NATURE-FRIENDLY METHODOLOGY

Önder Yağmur, Yıldız Özer _____ ARAŞTIRMA / RESEARCH **447-464**

PANDEMİ VE MÜZELERİN GELECEĞİ: KATILIMDA SINIRLAR, OLANAKLAR VE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

THE PANDEMIC AND THE FUTURE OF MUSEUMS: CONSTRAINTS, OPPORTUNITIES AND CURRENT APPROACHES TO PARTICIPATION

Yıldız Öztürk, Melike Erol _____ ARAŞTIRMA / RESEARCH **465-480**

ASSESSING STUDENTS' CREATIVITY IN DESIGN EDUCATION AT DIFFERENT UNIVERSITIES IN TURKEY THROUGH THEIR ADMISSION EXAMINATION TYPES

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SINAVI TÜRLERİNE GÖRE FARKLI ÜNİVERSİTELERDEKİ ÖĞRENCİLERİN YARATICILIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Çağrı Barış Kasap _____ ARAŞTIRMA / RESEARCH **481-498**

SANAT ARACILIĞIYLA MEKAN DENEYİMİNİN AKTARIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME: DO HO SUH

A REVIEW ON THE TRANSFER OF SPACE EXPERIENCE THROUGH ART: DO HO SUH

Eda Balaban Varol, Adem Varol _____ DERLEME / REVIEW **499-514**

İÇİNDEKİLER / CONTENT

MAKALELER / ARTICLES

ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA İNSAN-DOĞA MÜCADELESİ

HUMAN-NATURE STRUGGLE IN CONTEMPORARY CERAMIC ART

Feyza Özer, R. Tan Buğra Özer ————— DERLEME / REVIEW **515-534**

SANATTA YENİLİKÇİLİK ANLAYIŞI BAĞLAMINDA YARATICI STRATEJİ OLARAK MATERYAL DÜŞÜNME

MATERIAL THINKING AS CREATIVE STRATEGY IN THE CONTEXT OF THE INNOVATIVENESS PERSPECTIVE IN ART

Setenay Almacı, Nurdan Karasu Gökçe ————— DERLEME / REVIEW **535-558**

DÖRDÜNCÜ ENDÜSTRİ DEVRİMİ VE MODA ENDÜSTRİSİNE ETKİLERİ

THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION AND EFFECTS ON THE FASHION INDUSTRY

Mine Yıldırım ————— DERLEME / REVIEW **559-578**

BİREYLERİN RETRO MOBİLYA TERCİHİNİN KUŞAKLARARASI ANALİZİ

INTERGENERATIONAL ANALYSIS OF INDIVIDUALS' PREFERENCE ON RETRO FURNITURE

Bilge Yararel Doğan, Kübra Arslan, Gökçe Saadet Arpacı — ARAŞTIRMA / RESEARCH **579-594**

TASARIM TESCİLİNDE İÇ MEKAN TASARIMLARINA İLİŞKİN GÖRSEL ANLATIMLARA YÖNELİK BİR ANALİZ

AN ANALYSIS OF VISUAL REPRESENTATIONS REGARDING INTERIOR DESIGNS IN DESIGN REGISTRATION

İsmail Bezci ————— ARAŞTIRMA / RESEARCH **595-616**

İÇİNDEKİLER / CONTENT

MAKALELER / ARTICLES

EFFECTS OF RETAIL LIGHTING ON PRODUCT COLOR PERCEPTION AND USER SATISFACTION

ALIŞVERİŞ MEKANLARINDA AYDINLATMANIN ÜRÜN RENK ALGISI VE KULLANICI MEMNUNİYETİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Özge Dilgen, Deniz Hasırcı _____ ARAŞTIRMA / RESEARCH **617-630**

SANATIN SONU, NFT VE ROTHKO'NUN RUHU ÜZERİNE

ON THE END OF ART, NFT AND ROTHKO'S SOUL

Zafer Kalfa _____ DERLEME / REVIEW **631-648**

DRAMATİK ANLATININ KUANTUM MEKANIĞI KURALLARIYLA BİÇİMLENDİRİLMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ

MODELLING AND ANALYSIS OF DRAMATIC NARRATIVE WITH QUANTUM MECHANICS RULES

Cem Çevikayak _____ DERLEME / REVIEW **649-662**

TÜRK ALP TASVİRLİ ORTA ÇAĞ ASTAR BOYALI HORASAN SERAMİKLERİNDE AYAKTA SAVAŞÇILARIN RESİMSEL ANALİZLERİ

ANALYSIS OF STANDING WARRIORS IN TURKISH ALP DEPPCTED MEDIEVAL POLICHROM KHORASAN CERAMICS

Lale Avşar, Sabriye Öztütüncü _____ DERLEME / REVIEW **663-676**

WGSN 2023 RENK EĞİLİMLERİNDEN (VERDİGRİS) ÖRME YÜZEY TASARIMLARI VE ÖRNEK UYGULAMA

KNITTED SURFACE DESIGNS FROM WGSN 2023 COLOR TENDENCIES (VERDIGRIS) AND EXAMPLE APPLICATION

Vildan Bağcı, Melike Bedir _____ ARAŞTIRMA / RESEARCH **677-692**

SERAMİK SANATÇILARININ GÖZÜYLE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Nurgin ÇETİN ALMALI*
Doç. Elif AĞATEKİN**

Özet: Sanayi Devrimi'yle birlikte çok yavaş başlayan iklim değişikliği, aradan geçen yaklaşık 250 yılın ardından hepimiz için sarsıcı sonuçlar doğurmuş durumda. Yıllar içinde hızla gelişen sanayileşme doğanın kendini yenileyebilen kusursuz iç dengesini bozdu. Buna neden olan tahribat sonucunda, dünya artık iklim değişikliği krizine bağlı canlıların yaşam alanlarının yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Bu durum dünyada iklim değişikliği ile ilgili yeni politik düzenlemeler, uluslararası antlaşmalar yapılmasına, birçok kurum ve kuruluşun yanı sıra kişilerin de çalışmalar yapmasına neden oluyor. Hal böyleyken yaşananlara kayıtsız kalamayan ve her biri dünyanın farklı bölgelerinde yaşayıp üreten seramik sanatçıları da dünyayı iklim değişikliğine sürükleyen nedenlere dikkat çekmek ve farkındalık yaratmak için çarpıcı eserler ortaya koymaya devam ediyorlar.

Bu metin yeterince ciddiye alınmamasına rağmen bugün dünyanın en güncel sorunu olan iklim değişikliği krizine hepimizi sürükleyen süreci, sanayileşmeyle başlayan olumsuz değişimi, artan sera gazlarını, insan hatası nedeniyle oluşan çevre felaketlerini, küresel ısınmayla eriyen buzulları, kirlenen doğa, yok olan mercanlar arasında bozulan karbon döngüsünü, her yeri saran atıkları ve yok olan ormanları özetle doğada canlılığı yok olma sınırına getiren tahribatı ele almaktadır. Konu, farklı teknik, malzeme ve eleştirel yaklaşımlarla iklim değişikliğine dikkat çekmeye ve gerçeklerle toplumu yüzleştirmeye çalışan seramik sanatçılarının eserleri üzerinden anlatmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, Seramik, Sanat, Doğa, Çağdaş seramik sanatı.

Geliş Tarihi: 06.12.2021

Kabul Tarihi: 21.06.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

*Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Seramik ve Cam Anasanat Dalı, nurgincetin@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-0015-4224

**Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, elif.agatekin@bilecik.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-4193-6246

CLIMATE CHANGE THROUGH THE EYES OF CERAMICS ARTISTS

Nurgin ÇETİN ALMALI*
Assoc. Prof. Elif AĞATEKİN**

Abstract: Climate change, triggered by the Industrial Revolution but progressed quite gradually at the beginning, has led to staggering results for humanity after the following 250 years in today's world. However, rapidly advancing industrialization, unfortunately, spoiled the flawless and renewable internal balance of nature. Therefore, habitats of all living creatures are now in danger of extinction due to the resulting damage triggered by climate change. This obvious threat fortunately sparked off new regulations regarding climate change, a series of international agreements as well as many institutional and individual attempts to curb climate change. To illustrate, ceramics artists from different parts of the world, who are sensitive to this threat, have contributed to these attempts by creating stunning works of art to draw people's attention and increase their awareness about the causes of climate change. This text aims to explain the developments leading to climate change, which is the most important problem of today's world although it is not taken seriously enough, as well as the negative changes triggered by industrialization, increasing amount of greenhouse gasses, human-induced natural disasters, the glaciers melting due to global warming, contaminated nature, carbon cycle spoiled due to the disappearing coral reefs, the industrial wastes that surround us and deforestation; i.e the damage that threatens natural life to extinction. The topic aims to draw people's attention to climate change through the works of ceramic artists who use different techniques and different materials with a critical mind in their works and try to persuade people to face the fierce reality.

Keywords: Climate change, Ceramics, Art, Nature, Modern ceramics art.

Received Date: 06.12.2021

Accepted Date: 21.06.2022

Article Types: Research Article

*Bilecik Şeyh Edebali University, Institute for Graduate Studies, Department of Ceramics and Glass, nurgincetin@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-0015-4224

**Bilecik Şeyh Edebali University, Fine Arts and Design Faculty, Department of Ceramics and Glass, elif.agatekin@bilecik.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-4193-6246

1. GİRİŞ

Dünya kaynaklarını çok yavaş ve kusursuz bir döngüyle yeniler. İnsanlıkta sanayileşmeyle birlikte seri üretim hızlı tüketmenin tadını aldığından beri, o kusursuz döngünün ritmini çok yavaş bulmaya başlamış ve ona uymayı çoktan bırakmıştır. Bugün gelinen noktada üretim tüketmeye bu hızla devam edilirse dünyanın yok oluşunun kapıda olduğu çok net olmakla birlikte ne yazık ki bu hiç olmayacakmış gibi hareket edilmeye devam edilmektedir. Üstü kapatılmak istenmesine rağmen küresel ısınmaya bağlı iklim değişikliği sorunu bölgesel boyutları aşmış, tüm dünyanın ortak sorunu haline çoktan gelmiştir.

Bilim insanları ve uzmanlar uzun yıllardır giderek artan küresel ısınmaya ve bunun sonucunda oluşacak iklim değişikliğine iyi niyetle dikkat çekmeye ve mücadele etmeye çalışıyorlar. Yapılan iklim zirveleri ve politikacıların verdiği sözlere rağmen iklim değişikliği ile ilgili ülkelerin izlemeleri gereken politikalar konusunda ya geç kalındı ya da tedbirler yeterli sonuçların oluşmasını ne yazık ki sağlamadı. Gezegenimize verilen insani zararların geri dönüşü artık neredeyse imkânsız boyutlara ulaşmış durumda. Ağustos 2018'de henüz 15 yaşındayken gençlerin konuyla ilgili duyarlılığını dile getiren iklim değişikliği ile savaşılmaya hemen başlanması gerektiği konusunda protestolara başlayan İsveçli iklim aktivisti Greta Thunberg gibi dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan seramik sanatçıları da bu konuya duysuz kalamamıştır. Sanatçılar iklim değişikliği ile ilgili sorunlara dikkat çekmek için kendi özgün ve çarpıcı anlatımlarıyla toplumlara çevreyle ilgili bir bilinç kazandırmak amacıyla önemli eserlere imza atmışlardır.

2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ SORUNUNU DURDURMA ÇABALARI

İklim, “yeryüzünün herhangi bir yerinde hava olaylarına bağlı olarak gerçekleşen etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumu” (http 1)

olarak açıklanır. İklim değişikliği ise, küresel ve bölgesel ısınma nedeniyle değişen meteorolojik olayları tarif eder. İklim değişikliği bu yüzyıla ait bir sorun gibi algılanmasına rağmen özünde, dünyanın oluşumundan beri süregelen bir olgudur. Dünya, oluşumundan bu yana 5 kez farklı sebeplerle kitlesel yok oluşa tanıklık etmiş, “olağan dışı çok sayıda türün aynı anda ya da sınırlı bir zaman dilimi içinde ortadan kalktığı” (http 2) bu yok oluş dönemlerinden kendini yenileyerek ve duruma adapte ederek bugünlere ulaşmıştır.

Bugün geldiğimiz noktada dünya ne yazık ki ilk kez insan kaynaklı olan bir iklim değişikliğinin içerisinde ve bu 6. yok oluş ihtimali, dünya üzerindeki tüm canlılığı ilgilendiren en güncel sorunlarından biridir. İklim değişikliğinin başlıca sebepleri arasında; insan nüfusunun hızla artışı ve buna bağlı olarak doğal kaynakların bilinçsiz tüketimi ilk sırayı almaktadır. Daha sonra nükleer santraller ve bu santrallerde meydana gelen kazalar, hızla artan çevre kirliliği, atmosfere salınan sera gazları, petrol kaynaklarının (fosil yakıt) tüketimi ve okyanuslardan petrol çıkartılması gelmektedir. Bu yeni yok oluş ihtimali azalan ve zarar gören mercan rezervleri, kirlenen temiz su kaynakları, kontrolsüz ve yoğun biçimde kesilen ağaçlarla oluşan ormansızlaşma ve arazi alanlarının bilinçsiz yapılaşmasıyla dünya üzerindeki tüm canlılığı ilgilendirmektedir.

Hükümetlerarası ilk çevre sözleşmesi olan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS), 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde imzalanmıştır. Bu sözleşmede; “insan kaynaklı çevresel kirliliklerin iklim üzerinde tehlikeli etkileri olduğu kabul edilmiş, atmosferdeki sera gazı oranlarını düşürmek ve bu gazların olumsuz etkilerini en aza indirerek belli bir seviyede tutabilmek” (http 3) amaçlanmıştır. Bu sözleşmeyi daha somut hedefler içeren 1997 yılında imzalanan Kyoto Protokolü takip etmiş, 2015 yılında BMİDÇS

kapsamında, iklim değişikliğinin azaltılması, adaptasyonu ve finansmanı hakkında oluşturulan Paris Anlaşması, Şubat 2021 itibariyle 194 ülke ve Avrupa Birliği tarafından imzalanmıştır. İklim değişikliğinin geri dönülemez noktaya gelmeden önce durdurulması adına konuya dikkat çekmek için dünyada politikacılar dışında birçok sivil toplum kuruluşu, kamu kuruluşları, özel sektörler, aktivistler ve sanatçılar önemli çalışmalar yürütmektedirler.

3. SERAMİK ESERLER ÜZERİNDEN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Bugün dünyanın en güncel sorunu olan iklim değişikliği krizine hepimizi sürükleyen süreci, bireysel anlamda kendilerine dert edinen, konunun ciddiyetinin toplumlara aktarılmasında görev alan, eserlerinin odak noktasına insanlığın ve çevrenin geleceğini koyan, farklı teknik, malzeme ve eleştirel yaklaşımlarla eserlerinde bu konuyu işleyen seramik sanatçıları bulunmaktadır.

Bu seramik sanatçıları sanayileşmeyle başlayan iklim değişikliğini, artan sera gazlarının etkilerini, insan hatası nedeniyle oluşan çevre felaketlerini, küresel ısınmayla eriyen buzulları, kirlenen doğa, yok olan mercanlar arasında bozulan karbon döngüsünü, nesli tükenen canlıları, her yeri saran atıkları ve yok olan ormanları özetle doğada canlılığı yok olma sınırına getiren tahribatı farklı teknik, malzeme ve eleştirel yaklaşımlarla eserlerinde işleyerek konuya dikkat çekmeye, gerçeklerle toplumu yüzleştirmeye açık ve çarpıcı biçimde çalışmaktadırlar.

İnsan kaynaklı oluşan sera gazlarının etkisi kuşkusuz Sanayi Devrimi'ne kadar, tolere edilebilecek bir seviyede idi. "Yüzey sıcaklıklarında 19. yüzyılın sonlarında başlayan ısınma, 1980'li yıllarla birlikte daha da belirginleşerek, hemen her yıl bir önceki yıla göre daha sıcak olmak üzere" (Türkeş, 2006, s. 1) yükselmiştir. Bugün küresel ısınma olarak

tarif ettiğimiz, "insanlar tarafından atmosfere salınan gazların sera etkisi yaratması sonucunda dünya yüzeyinde sıcaklığın artması" (http 4) tüm canlılığın ve çevrenin en ciddi sorunu haline gelmiştir. Özellikle "Dünya Savaşları'nın ardından hız kazanan çevre sorunları, Soğuk Savaş Dönemi'nin getirdiği aşırı sanayileşme ve enerji yarışı ile şiddetlenmiştir" (Oruç, 2017, s. 28). Bu hızlı üretim-tüketim artışı ile beraber enerji üretimine hiç duyulmadığı kadar ihtiyaç duyulmuş, fosil yakıtlar olarak bilinen; kömür, petrol ve doğalgazdan elde edilen enerjinin karşılığında doğaya bilinçsiz bir şekilde salınan atık ve gazlar havadaki karbon miktarını artırmıştır.

Görsel 1. Kate Macdowell, "İlk ve Son Nefes (First and Last Breath)", 2010, Elle şekillendirme, Porselen, 28x23x30,5 cm.

Amerikalı sanatçı Kate Macdowell elle şekillendirdiği beyaz porselen eserlerinde; insan faktörlü iklim değişikliğini, toksik kirliliği, hızla azalan bitki ve hayvan türleri dahil ölen ekosistemdeki doğal formları gerçekçi ve çarpıcı bir şekilde göstermektedir. Sanatçı, İlk ve Son Nefes (First and Last Breath) adlı porselen heykelinde (Görsel 1), "Birleşik Krallık'ta yol yapımı için tavşan yuvalarının gazlanması ve Watership Down filminin de etkisiyle nükleer enerjinin tehlikeleri hakkında medyaya editoryal bir imaj olan tavşan figürünü kullanmıştır"

(K. Macdowell, kişisel iletişim, Mayıs 2021). Eserde yeni doğan yavrularına süt veren gaz maskeli anne tavşan, gergin haliyle dünyada yaşayan canlılar için nefes alacak bir yerin bile kalmadığını vurgulamak istemektedir.

Sanayileşme ve teknolojik ilerlemeler zaman içinde daha çok enerji ihtiyacını açığa çıkarmıştır. Gelişmiş ülkeler yıllar içerisinde enerji politikalarını ve teknolojilerini değiştirmişler ve üretimi sırasında sera gazı salınımı yapmadığı için temiz, elektrik üretim maliyetli düşük, neredeyse tükenmez olan yenilenebilir bir enerji olarak nükleer santralleri kurmuşlardır. Nükleer santrallerin birçok avantajı olmasına rağmen ne yazık ki nükleer santrallerin sağlık ve çevre için olumsuz olan radyoaktif atıkları çok tehlikelidir. Nükleer santraller aynı zamanda o kadar savunmasız hedeflerdir ki savaş anında ya da terör eylemleri için her an hedefe dönüşebilirler ve tüm canlılığı etkileyecek kadar tehlike oluşturabilirler. Nükleer santrallerde kullanılan yakıt ve atıkların radyoaktif olması, olası kazalar ve doğal afet anında ortaya çıkan radyasyonla doğaya telafisi olmayacak boyutlarda zarar vermektedir. Nükleer santralde oluşan basit bir kazanın etkisiyle havaya salınan radyasyon yavaşça yayılmaya başlar ve asla “ülke sınırlarını tanımaz” (Toros ve Öztürk, 2011) ve sanıldandan çok geniş bir coğrafyaya yayılır.

Görsel 2. Paul Scott, "Seascale Güvercini (Seascale Pigeon)", 2003, Sıralı dekal baskı, Porselen.

10 Ekim 1957 yılında İngiltere'nin en kötü nükleer olaylarından biri olarak tarihe geçen, Cumbria kıyısındaki Seascale'ye yakın, çok işlevli Windscale Nükleer Santrali'ndeki yangın nedeniyle havaya yayılan radyoaktif madde; tüm canlı yaşama ve ekosisteme çok ciddi zararlar vermiştir. "Nükleer silah tasarımlarına el atmaya hevesli olan İngiliz liderler, kazanın gerçek nedenini örtbas etmiş ve kazadan Windscale'in kahraman işçilerini sorumlu tutmuştur" (http 5). Çevreye yayılan radyoaktif maddelerle "100 ila 240'ı ölümcül olmak üzere uzun vadede yaklaşık 240 kadar kişinin kansere yakalandığı tahmin edilen" (http 6) bu nükleer kazayı, İngiltere doğumlu politik ve çevresel sorunları, antika tabaklara yaptığı manipülasyonlarla anlatan sanatçı Paul Scott unutturmaz. Scott, Seascale Güvercini (Seascale Pigeon) adlı eserinde, seramikten üç boyutlu mavi beyaz dekorlu ağaçların arkasına Windscale Nükleer Santralinden doğaya salınan zehirli gazları bir manzara resmi gibi sunmuş ve havaya dağılan radyoaktif maddelerden dolayı Seascale kasabasında artık bir güvercinin bile özgür uçamayacağı vurgulamak istemiştir (Görsel 2).

Görsel 3. Grayson Perry, "Altın Hayalet (Golden Ghosts)", 2000, Sırlı seramik, 65x39x39 cm.

Seascale'de meydana gelen bu kazadan yıllar sonra Ukrayna'da 26 Nisan 1986 tarihinde dünyada bugüne kadar meydana gelmiş en büyük nükleer facia olarak kabul edilen patlama Çernobil Nükleer Santrali'nde gerçekleşmiştir. Patlama sonucunda "1986-1987 yılları arasında

hizmet vermiş 200,000 acil servis çalışanı arasından radyasyona bağlı kanser ve lösemiden 3,940 ölüm, 116,000 tahliye sürüklenmiş vatandaş ve en kirlenmiş alanda yaşayan 270,000 şehir sakini dahil toplamda yaklaşık 600,000” (http 7) kadar kişi hayatını kaybetmiştir. Bugün hala patlamanın etkileri birçok insan ve canlı yaşam üzerinde sürmektedir. Britanya'nın en tanınmış çağdaş sanatçıları arasında yer alan Grayson Perry çalışmalarında “şiddet, önyargılar, cinselliğin bastırılması ve insanların bel bağladığı alışlagelik davranış kalıpları ve inanışlar gibi ciddi konuları, yanlış anlaşılma kaygısı gütmekten” (http 8) işlemektedir. Altın Hayalet (Golden Ghost) adlı seramik eserinde Çernobil Nükleer Santrali'ndeki felaketi konu almış; vazosunu geleneksel elle şekillendirme yöntemi ile biçimlendirilmiştir. Vazonun yüzeyini tuval gibi kullanarak resimsel bir tavırla felaketten etkilenen çocukların mutsuz ve üzücü yüz ifadelerini sır üstü tekniği ile dekorlayarak anlatmış, felakette yaşamını yitiren çocuklarına ruhlarını altın dekorla onurlandırmıştır. Hayatını kaybeden 600.000 kişi için vazonun yüzeyine binlerce tabut işlemiştir (Görsel 3).

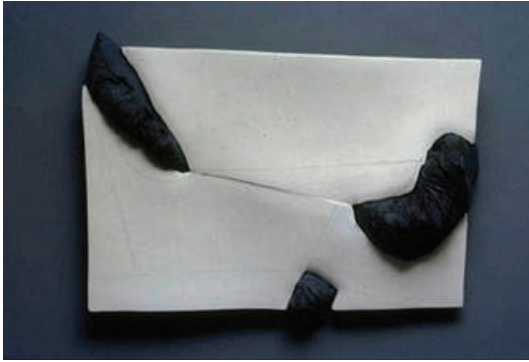

Görsel 4. Penny Byrne, “Fukuşima Senfoni (Fukushima Symphony)”, 2011, Hazır malzeme, Eski porselen heykelciği, Action man aksesuarları, Epoksi reçine, Toz boya, 18x13x12cm.

Tarihler 11 Mart 2011’i gösterdiğinde insanlık bir doğal afetin planlamanın çok ötesinde zararlar verebileceği gerçeğiyle yüzleşmiştir. Bugün hala oluşturduğu yaralara çözüm aranan nükleer kaza; Japonya’da 8,9 büyüklüğündeki deprem sonucunda Fukuşima Nükleer Santrali’nde gerçekleşmiş ve çevresel bir felakete neden olmuştur. Sevimli gibi görünen fakat şok edici porselen sanat eserleriyle, insanları dünyanın sorunları ile ilgili düşündürmeyi, tüm görüşlerini ve fikirlerini gözden geçirtmeyi hedefleyen Penny Byrne, sanatında kullandığı hazır seramik biblolarla dikkatleri üzerine çekmeyi başarmış yeni nesil sanatçılardandır. Nükleer santrallerin dünyaya verdiği zararı eserlerinde yansıtan sanatçı Fukuşima Senfoni (Fukushima Symphony) adlı eserinde hazır bir antika porseleni yeniden biçimlendirmiş epoksi ile action man aksesuarlarını biblonun yüzüne applike etmiş, yüzeyi toz boyalar kullanarak boyamış ve seramik figürlere taktığı oksijen tüpü ile nükleer santrallerden çıkan gazların canlıların hayatını, nefes almalarını ciddi derecede etkilediğini gözler önüne sermeye çalışmıştır. Eser “nükleer santrali harap eden tsunaminin ardından oluşan nükleer erimenin içinde bulunduğu turuncuya dönüşmüş arpta hüzünlü bir melodi çalan, gümüş radyasyon kıyafeti giymiş ve gaz maskesi takmış bir kadının, kayıp şehir Fukuşima için ağıtıdır” (P. Byrne, kişisel iletişim, Mayıs 2021) (Görsel 4).

Böylesine büyük insan kaynaklı kazaların iklimlere, doğadaki canlı yaşama ve insanlara geri dönüşü olmayan olumsuz etkileri vardır. 24 Mart 1989’da Alaska’da meydana gelen feci tanker kazası sonucunda “Exxon Valdez isimli petrol tankerinden resmî verilere göre 10.8 milyon galon petrol denize akmıştır. Bu olay günümüze kadar insan eliyle gerçekleşmiş en büyük çevre felaketlerinden biridir. Bölgedeki doğal yaşam bundan yoğun şekilde etkilenmiş; deniz kuşlarından katil balinalara kadar bölgede yaşayan birçok türden hayvan ölmüştür”

(http 9). Sanatçı Paula Winokur Alaska'da yaşanan ve çevrenin bir daha asla eski haline dönemeyeceğini, Kara Buz Kesintileri (Black Ice Interruptions) adlı eserlerinde anlatmıştır. Winokur, hem kara hem buza benzettiği ve şeffaflığından yararlandığı beyaz porselen plakanın çatlağından Alaska kıyılarında sızan petrolü ifade etmek için siyah porselen kullanır ve bizi arınması neredeyse imkansız olan katranla yüzleştirir (Görsel 5).

Görsel 5. Paula Winokur, "Kara Buz Kesintileri (Black Ice Interruptions)", 2004, Elle şekillendirme, Porselen, 66x81x17,78 cm.

Küresel ısınmaya bağlı iklim değişikliğiyle beraber kutuplardaki buzulların erimesi özellikle 1990'dan bu yana hızla artmıştır. "Küresel ısınma dünyada her bölgede aynı derecede olmayacaktır. Sıcaklık artışının yüksek enlemlerde özellikle kutuplarda daha şiddetli hissedilmesi beklenmektedir. Buralarda sıcaklık artışının dünya ortalamasının 2 katı olacağı tahmin edilmekte, dünya ortalama sıcaklığı 3,5°C artarsa kutup bölgelerinde artışın 7°C olacağı beklenmektedir" (Aksay ve diğerleri, 2005, s. 8).

Alaska'da yok olan buzulları izleyen ve Kuzey Kutbu'nda bilimsel buzul araştırmalarına katılan sanatçı Paula Winokur eserlerinde özellikle porselenin şeffaf ve kırılabilirliğinden yararlanmıştır. Parçalanmış Buzul (Calving Glacier) adlı eserinde kesilmiş porselen tabakalar ile eriyen buz dağlarını iklimin değişikliğinin bu hızla devam ettikçe insanların bir daha asla

göremeyecekleri buzulları anıtlandırmak istemiştir (Görsel 6).

Görsel 6. Paula Winokur, "Parçalanmış Buzul (Calving Glacier)", 2010, 33 adet porselen kesit, Elle şekillendirme, 15x20x91 cm.

Seramik sanatçısı ve eğitmeni Julie Bartholomew seramiklerinde iklim değişikliği ve bunun Antarktika üzerindeki etkisine odaklanmakta; tüketim kültürü ve çevrecilik gibi çağdaş konular üzerine çalışmaktadır. Julie Bartholomew'ın Antropojenik Katmanlar (Anthropogenic Scrolls) serisi iklim değişikliğinin Antarktika üzerindeki etkisini, atılmış porselen ve dökme cam kullanarak biçimlendirdiği gömülü buz

çekirdekleriyle anlatmaktadır. “Buz çekirdekleri, yıllık kar yağışı nedeniyle sürekli artan buz kütlelerine sahip olmalarından kaynaklı fantastik birer arkeolojik kayıt kaynağıdır. Bu da şu anlama gelir; herhangi bir yılda atmosferde neler olduğu bir buz katmanına bakarak anlaşılabilir” (Akçay, 2018). Julie Bartholomew’ın eserindeki renkli sırlarla oluşturduğu yatay çizgilerden oluşan katmanlar binlerce yıl boyunca yeryüzünde meydana gelen antropojenik değişiklikleri ve Avustralya Antarktika Toprakları’ndaki buzullardan çıkarılan, gerçek buz çekirdeklerinden toplanan bilimsel verileri tanımlar. Cam ve seramiğin yarı saydam nitelikleri, Antarktika’nın buzulları ve buz yatakları içinde gizlenmiş iklim değişikliğinin görünür kanıtlarını ortaya koymaktadır (Bartholomew, 2018) (Görsel 7).

Görsel 7. Julie Bartholomew, “Antropojenik Katmanlar (Anthropogenic Scrolls)”, 2018, Atılmış porselen ve dökme cam - 4’lü set, 90x18 cm, 110x18 cm, 128x18 cm, 100x18cm.

“Kutup buzullarının erimesi bir taraftan kutup bölgelerinde yaşayan canlı formlarını etkilemiş, diğer taraftan da deniz ve okyanus ekosistemlerini etkileyerek burada yaşayan canlı türlerinin coğrafi dağılımı ve tür kompozisyonlarını değiştirmeye başlamıştır” (Demir, 2009, s. 44). Deniz buzunun eriyerek küçülmesinden ilk etkilenen canlılar kutup ayıları, foklar ve denizayılarıdır. Erime bu hayvanların “biyolojik habitatlarını tehdit etmekle beraber daha soğuk açık okyanus suyunun oluşumuna sebep olarak okyanusunun

CO₂ depolama kapasitesini artırmaktadır” (Demir, 2009, s. 44). Buzullardaki erimenin devam etmesi nedeniyle bu habitatta bulunan türlerin yok oluşu ve iklim değişikliği felaketinin önüne geçilebilmesi ne yazık ki mümkün gözükmemektedir.

Görsel 8. Penny Byrne, “Buzdağı Suyu (Iceberg Water)”, 2017, Hazır malzeme, Şişelenmiş iceberk suyu, Porselen kutup ayısı, Swarovski gözyaşı kristali, Epoksi reçine, 53x34x34 cm.

İnsanlığın çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra dünya siyaseti ve sosyal konularla ilgilenen sanatçı Penny Byrne, Buzdağı Suyu (Iceberg Water) adlı eserinde yaşam alanları her geçen gün eriyerek yok olan kutup ayıları ve diğer canlıların sessiz çılgınlıklarını gösterebilmeyi amaçlamıştır. Eserde kutuplardaki yüzlerce canlının değişen biyolojik habitatına karşı duyarsız ayrıca o nadide buzullardan elde ettiği suları şişeleyip satan insanlığın karşısında buzdağı suyundan başka gidecek bir yeri olmayan porselenden üzgün bir kutup ayısı kullanmıştır. Kutup ayısı, gezegenin en saf suyu olarak satılan, Buzdağı Suyu’nun (Iceberg Water) “kapağında tutunmaya çalışırken kendini bulmuştur” (P. Byrne, kişisel iletişim, Mayıs 2021). Bu su, kirlilik döneminden önce oluşmuş yaklaşık 12.000 yıllık kutup buzlarından hazırlanan özel bir su olarak, 750 ml’si yaklaşık £10.49 değerinde, düşük mineral içeriğiyle, tam bir lezzet

deneyimi sağlamak için ideal bir içecek olarak satılmaktadır. İnsanlığın farkında bile olmadan deneyimlemekten geri durmadığı bu kapitalist gerçekler ve “iklim değişikliği nedeniyle eriyen buzdağları için ağlayan kutup ayısının yanağında akan yaş, Swarovskiden yapılmış kristalle” (P. Byrne, kişisel iletişim, Mayıs 2021) vurgulanmış, kaybolan yaşam alanları nedeniyle canlıların nasıl acı çektiğini gözler önüne sermiştir (Görsel 8).

Giderek artan hava kirliliği, sera gazlarının etkisiyle ısınan okyanus suları, fosil yakıtların kullanımı, aşırı avlanma, plastik atıkların gün geçtikçe artması gibi etkenler sonucunda dünyanın yaşam döngüsünün en büyük kısmını oluşturan mercanlar yok olmayla karşı karşıya gelmektedirler. Deniz sularının ısınması ve asit oranlarındaki değişimlerden dolayı; mercanlar o güzelim renklerini kaybeder, beyaz- gri bir renk alarak canlılıkları yitirip ölürlür. “Mercan resiflerinin tahrip olması birçok deniz canlısının da artık yok olması ve karbon döngüsünün de bozulması demektir” (Şeker, 2011, s. 35). Dünya oksijeninin %70’ini karşılayan alglerin yok olmasıyla birlikte tüm ekosistem çökme tehlikesi altına girmiştir.

Görsel 9. Courtney Matisson, “Değişen Denizlerimiz IV (Our Changing Seas IV)”, 2019, Elle şekillendirme, Sırlı porselen, 335x518x55 cm.

Sanatçı Courtney Matisson değişen dünyamızın ve denizlerimizin korunmasında farkındalık yaratmak için çalışan uluslararası bir seramik sanatçısı ve ayrıca okyanus savunucusudur. Sanatçı mercan resiflerinden ilham alarak büyük boyutlarda kırılğan porselen duvar düzenlemeleri ve seramik heykeller yapmaktadır. Değişen Denizlerimiz IV (Our Changing Seas IV) adlı çalışmasında sera gazları, kirlilik ve denizlerdeki aşırı avlanma sonucu insanların bilinçsizce ve umarsızca yok ettiği mercan resiflerini konu almaktadır. Bu çalışmada rengârenk porselenlerden beyaz ve gri renkteki porselenlere geçiş ile yaşam döngüsünden kopan mercanlar gerçekçi bir anlatım diliyle aktarmak istemektedir (Görsel 9).

Dünyanın su kaynaklarının temiz kalmasına engel olan bir başka gerçek, kömür yakıtlı elektrik santrallerinin havaya saldıkları zehirli cıvadır. Cıva, gaz ve sıvı halde bulunabilen ağır bir metaldir. Bu santrallerden salınan cıva; dereler ve akarsular yoluyla deniz ve göllere karışır ve hem suyun hem de suda yaşayan canlıların zehirlenmesine neden olur. Her yıl sadece Amerikan kömür yakıtlı elektrik santrallerinden havaya 50 ton zehirli cıva salınmaktadır. Bu cıva gölleri ve akarsuları kirletmekle kalmayıp aynı zamanda yenen deniz ürünleri yoluyla insan sağlığını sessizce tehdit etmektedir (Smith, 2014). Sanatçı Nan Smith Cıva (Mercury) adlı eserinde çevre ve sağlıkla ilgili kaygılardan yola çıkarak bilimsel verileri sanatsal stüdyo pratiği ile birleştirmiş, kara ve suyolları üzerindeki çevresel etkilerin insan sağlığını tehdit edecek derecede yarattığı sorunlara dair artan farkındalığa katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Sanatçı bu eserde kullandığı imgelerle, canlıları ayakta tutan doğal dünyaya gerekli özenin gösterilmesi için ilham vermeye çalışmaktadır.

Nan Smith’in Cıva (Mercury) enstalasyonunda ayaklarını yıkayan kadın figürü, acil bir arınma mesajı göndermektedir. Bu hareket toksinlerin

Görsel 10. Nan Smith, "Cıva (Mercury)", 2014, Çoklu ortam, Sırlı seramik, Kumaş, Ahşap ve metal üzerine fotoğraf montajları, 427x310x607 cm.

uzaklaştırılması için bir metaforudur. Ön plandaki görüntüler, kirli sulardan kaçtıktan sonra kendini temizlemeye çalışan düşünceleri yansıtmaktadır. Sanatçı cıvayı okyanus içinde hareket eden bir araç olarak hayal etmiştir. Bu zehir, balıklar arasında sonsuz bir hareketle gezinmekte ve konserve ton balığı olarak insan bedenine girmektedir (Görsel 10).

Yok olan mercanlar bozulan karbon döngüsü ve kirlenen sulardan mesul olan insanlık bugün birçok hayvan türünün neslini de tükenme sınırına getirmiştir. Hayvanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için yuvadan öte kendilerine ait özel bölgeler olarak tanımlanabilecek habitatlara ihtiyaçları vardır. Fakat insanlar ormanları tahrip edip, hızla büyüyen şehirlerde her yere bina yaparak hayvanların habitatını küçültmüşlerdir. Şehirleşmenin yanı sıra sanayileşme yüzyıllar boyunca müthiş bir çevre kirliliğine yol açmış, fabrika ve enerji santrallerinin atıkları, havayı ve suyu kirletmiştir ve küresel ısınmaya bağlı oluşan iklim ve coğrafya değişikliklerine adapte olamayan hayvanların hayatları riske girmiştir. Aşırı avlanma keza bazı hayvan türlerinin yok olmasına sebep olan bir başka insan faaliyeti olarak halen yapılagelmekte ve biyolojik çeşitlilik kaybına neden olmaktadır.

Julia Galloway soyu tükenmiş veya yok olma

tehlikesiyle karşı karşıya olan hayvanların listesini çıkartmış ve tornada porselen çamuru kullanarak hazırladığı 300'den fazla cenaze kül kaplarının (urn) yüzeyine işlemiştir. Julia Galloway'ın çalıştığı hayvanlar habitat tahribatı, kaçak avlanma, deniz kazaları, atıklar, kirlilik, böcek ilaçları nedeniyle soyu tükenen veya tehdit altında olan böcekler, kuşlar, deniz kaplumbağaları, yarasalar, fareler, balıklar kelebekler gibi hayvanlar hakkında bilgileri ve ölümlerinin nedenlerini gösterir (Görsel 11).

Görsel 11. Julia Galloway, Nesli Tükenmekte Olan Türler Projesi, Harvard Sanat Ofisi, Elle şekillendirme, Sgraffito tekniği, Porselen.

Benzer bir yaklaşımla seramik sanatçısı Charlotte Mary Pack, Uluslararası Doğayı Koruma Birliği'nin *Tehdit Altındaki Türlerin Kırmızı Listesi*'nde yer alan hayvanları tanımlamak ve kurtarmaya yardımcı olmak

Görsel 12. Charlotte Mary Pack, "Türlerlerin Kapları (Species Pots)", Elle şekillendirme, Porselen.

için çalışmaktadır. Mary, Türlerlerin Kapları (Species Pots) adlı eserinde farklı renklerde çamurlarla tornada hazırladığı renkli kapların kapaklarına nesli tükenmekte olan kara ve deniz hayvan türlerini ince ayrıntılarıyla işlemektedir. Yaptığı her bir seramik parçasının altına türlerin vahşi doğadaki son durumunu açıklayan "Kritik Olarak Tehlikede, Tehlikede veya Hassas" gibi açıklamalarla neden tehdit altında olduklarını yazarak olayın ciddiyetini göstermeyi amaçlamaktadır (Görsel 12). Ayrıca sanatçı, yaptığı bu eserlerden elde ettiği gelirin %15'ini dünya çapında vahşi yaşamı koruma çalışmalarını desteklemek için bağışlamaktadır.

Tek kullanımlık plastik atıklar azalmak yerine günden güne daha çok artarak kolay alınıp atılabilen nesnelere haline geldiğinden bu yana dünyayı daha da çok sarıp sarmalamayan bir tehlide dönüşmüşlerdir. Plastik atıklardan en çok deniz canlıları zarar görmekte ve yaşam alanları günden güne yok olmaktadır. Bugün Pasifik Okyanusu'nun ortasında ortaya çıkan 7. kıta olarak adlandırılan ve yaklaşık 4 milyon metrekare genişliğinde ve yaklaşık 7 milyon ton ağırlığındaki bir plastik atık yığını bulunmaktadır. İnsanlar tarafından tam olarak keşfedilmemiş okyanus alanlarının dibinde bile canlılar plastik atıklarla yaşamak zorunda bırakılmaktadır. "Henüz doğru yönetimler ile yok edilemeyen plastik atıkların; yalnızca hayvanları ve bitkileri değil, biz insanları da ciddi bir biçimde tehdit ettiği bilinmektedir. Konuya ivedilikle çözüm önerileri sunulurken hayata

geçirilmediği takdirde daha büyük yıkımların kapımızın ardında olduğu açıktır" (Sevim ve Tan, 2020, s.171).

Görsel 13. Özge Tan, "Karaya Vuran II", 2020, Elle şekillendirilmiş porselen, 33x36x27 cm.

Bu plastik atıklara dikkat çekmek isteyen sanatçı Özge Tan, "Karaya Vuran- II" adlı seramik çalışmasında mideleri tamamen plastik atıklarla dolu olan deniz canlılarından nesli tükenme tehlikesi altındaki deniz kaplumbağasını elle şekillendirdiği beyaz porselen ile betimlenmiş ve form üzerine tek tek fırça ile dekorlama yapmıştır. "Daha kolay dekorlama yöntemleri varken sanatçı plastik atıkların çokluğunu kendi fırça darbeleri ile kişisel olarak tecrübe etmek istemiş" (Sevim ve Tan, 2020, s. 172) ve bu atıklar yüzünden ölen canlıların son anındaki gözyaşlarına altın bir dokunuş yapmıştır. Sanatçı bu çalışması ile plastik atıkların canlılara ve bununla beraber iklime ne kadar çok zarar verildiğine dikkat çekmektedir (Görsel 13).

Kirliğin gezegenimize olan etkisine odaklanarak eserler üreten Bradley Klem, insanların

çevre üzerindeki etkisini anlatmaya çalışan sanatçılardandır. Gündelik nesnelere ve onların değerlerine dair farkındalığımızı değiştirmeye çalışan bir sanatçı olarak; Denizde Daha Çok Balık Var (There's More Fish in the Sea) adlı eserinde sanatçı antroposen vazonun üzerine uyguladığı illüstrasyonlar ve elle şekillendirdiği atık kaplarla, denize atılan plastik atıkların deniz canlılarından daha çok alan kapladığını göstermeyi amaçlamaktadır (Görsel 14).

Görsel 14. Bradley Klem, "Denizde Daha Çok Balık Var (There's More Fish in the Sea)", 2020, Elle şekillendirme, Porselen, 38 x 28 x 28 cm.

Galapagos Adaları'na yaptığı bir araştırma gezisi sırasında dünyayı saran plastik kirliliğin en uzak yerlerde bile bulunmasından çok etkilenen sanatçı Brandi Lee Cooper evine giderek bu küresel kirliliği anlatmak için çevrede kalan çöpler, atık bitki materyalleri ve çöp

sahasına gidecek nesnelere geri dönüştürerek çalışmaya başlamıştır. "Günlük hayatımızda, mercan resifleri yeryüzünden kaybolmadan önce plastik kullanımımızı sınırlayarak bir fark yaratma fırsatına sahibiz" (http 10) diyen Cooper, Ağartılmış (Bleached) adlı eserinde bozulmamış ekosistem içerisinde bile her yeri kaplayan bu kirliliği ve bu kirlilikten etkilenen mercan resiflerinin yok oluşunu göstermeyi amaçlamaktadır (Görsel 15).

Görsel 15. Brandi Lee Cooper, "Ağartılmış (Bleached)", 2019, Kağıt hamuru, Kurtarılmış parçalar, Sır ve plastik lastik yeniden taşlama, 51x43x81 cm.

Görsel 16. Maude Schneider, "Çöp (Garbage)", 2011, Stoneware, 160x110x75 cm, yaklaşık 17 çöp torbası, 1 torba yaklaşık 40x38x32 cm.

Plastik atıklarla beraber azalmadan artan ve iklime etki eden bir diğer sorun ise içinde bulunduğumuz tüketim dünyasında hızla artarak biriken çöp yığınlarıdır. Çevresel ve ekonomik konuları günlük yaşamdaki nesnelere mizahi bir yolla anlatan sanatçı Maude Schneider, Çöp (Garbage) adlı çalışmasında "seramik çöp poşetlerinden bir enstalasyon hazırlar. Eserinde "mevcut modelin krizini, olası bir tasarımın yokluğunu, saçma, eksik ve yerinden çıkmış bir gücün sonucunu vurgulamaya çalışmaktadır. Bu çöp poşetleri şimdiki zamanımızın görüntüsü, aşırı modernite ve aşırı tüketimin" (http 11) sonucunda bir nevi insanları kendileriyle karşı karşıya gelme halidir (Görsel 16).

"Son yıllarda atmosferdeki CO₂'in artış hızı her yıl %0.5 oranındadır. Eğer bu hızda artmaya devam ederse 140 yıl sonra konsantrasyon 2 katına çıkacaktır. Bugün atmosferdeki CO₂ konsantrasyonu yaklaşık 350 ppm'dir. Bu miktarın 2050 yılına kadar 450 ppm'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu oran Sanayi Devrimi öncesinin 1,5 katından fazladır" (Aksay ve diğerleri, 2005, s.33). Tarım alanları açmak, bilinçsiz yerleşim alanları oluşturmak amacıyla ormanların yakılması ve yok edilmesi sonucunda karbon emisyonunda büyük oranda azalma gerçekleşmektedir. "Ekolojik dengenin temel unsurlarından biri olan ormanlar ile çayır ve meraların tahrip edilmesi, millî parkların yeteri

derecede korunamaması, gelecekte" (Öztürk, 2002, s.59) iklim değişikliği açısından büyük sorunlara neden olacaktır.

Görsel 17. Kate Macdowell, "Daphne", 2007, Elle şekillendirme, Porselen, 134x43x101 cm.

Sanatçı Kate Macdowell'in ekolojik problemleri konu alan çalışmaları sanat tarihi ve mitolojiden referanslar içermektedir. Kate Macdowell gerçekçi bir üslupta elle şekillendirdiği porselen eserlerinden Daphne'yi, Oregon ve Washington'da kesim yapıldığı için açılmış ormanlık alanlarda sırt çantasıyla yaptığı yürüyüşünde

edindiği deneyimle yapmıştır. Gian Lorenzo Bernini'nin Apollo'nun Daphne'ye sarıldığı an, Daphne'nin ondan kurtulmak için defne ağacına dönüşmesini anlatan heykelinden bir adım daha ileri götürmüş, Daphne'yi, defne ağacını kesimden sonra parçalanmış bir ağaç yığına dönüştürmüştür (K. Macdowell, kişisel iletişim Mayıs 2021). Macdowell, Daphne'nin kesilirken dur işareti yapan porselen eliyle; ormansızlaşmanın ve bilinçsiz ağaç kesimlerinin her gün daha çok arttığı günümüz dünyasına, derhal durması gerektiğini adeta bağırarak söylemektedir (Görsel 17).

SONUÇ

Bugün dünyanın en güncel sorunu olan iklim değişikliği konusunda en büyük zorluk ne yazık ki gerçeğin halen kabul edilememiş olması, konuyla ilgili süratle oluşturulması gereken duyarlılığın ve bilincin henüz istenilen seviyeye ulaşmaması ve hatta iklim krizinin olup olmadığına bile halen tartışılıyor olmasıdır. Tüm dünyada iklim değişikliğinin geri dönülemez noktaya gelmeden önce durdurulması adına konuya dikkat çekmek için acil eylem planlarına ve dönüşüme ihtiyaç duyulmaktadır. Dönüşüm için politika ve eylemleri çoğu zaman hayata geçirmeyen dünya liderleri ve politikacılara karşı birçok sivil toplum kuruluşu, kamu kuruluşları, özel sektör ve aktivistler çalışmalarını sürdürmektedirler. Sanatçılar da elbette bu konunun toplumda daha net anlaşılabilmesi, sezilebilmesi ve hissedilebilmesi adına herkesten başka olan anlatımlarıyla bilinç düzeyinin artırılmasında olağanüstü bir potansiyele sahiptir. Doğru politikaların uygulanması yolunda, toplumların farkındalığını arttırmada, sorunlarla kişileri net biçimde yüzleştirmede ve kamuoyu oluşturmada çok etkili fırsatlar yaratmaktadırlar.

Metnin başlığıyla sınırlı tutulan seramik sanatçılarının konuyla ilgili ortaya koydukları eserlerde çoğu zaman görmezden gelinen insan

ve doğa ilişkisini yeniden düşünmeye ve insan bilincinde derin bir değişim yaratmaya doğrudan bir davet vardır. Araştırmada sanatçıların her birinin farklı toplumları temsil etmelerine rağmen, eserlerinin içeriğinin 20 ve 21.yüzyılda insanlığın en önemli ve ortak problemlerinden biri olan iklim değişikliği odağında olması, konunun toplumsal ve tarihsel bağlamdaki önemini göstermektedir. Kendi özgün ifade dilleri ile biçimlendirdikleri seramik eserlerde sanatçılar seçtikleri çarpıcı, sarsıcı ve hatta ikonik imgeler üzerinden yarattıkları anlamlarla, küresel ısınmanın bu hızla devam ederse, genç nesilleri asla göremeyecekleri bir geleceğin onları beklediği gerçeğiyle yüzleştirmektedirler. Ayrıca sanatçılar değişikliğinin hızını, iklimin içinde bulunduğu acil durumu, yok olan yaşam alanları ve hayvan türlerini, kirlenen doğa ve her gün daha çok yitirilen temiz su kaynaklarını ifade ederken, seramik malzemenin anlatım olanaklarını ve sınırlarını da genişletmektedirler. Anlatım olanaklarının teknik ve malzemeyle zenginleşmesi eserlerde anlatım gücünü ve etkisini pekiştiren bir unsur olarak yer almaktadır. Araştırmada yer alan sanatçılar spesifik yollar ve örtük anlamları da kullanarak, konuyu tarihsel ve toplumsal bağlamından koparmadan, her yeri saran atıklara ve hoyratça yok edilen canlılığa bir dur demenin vaktinin gelip de geçtiğini adeta haykırmaktadır. İklim değişikliğinin dünyaya etkilerini eserlerinde konu edinen seramik sanatçıları; çevreyle ilgili farkındalığı arttırma, hem insanlık hem de doğadaki tüm canlılık için sürdürülebilir, ahlaki ve etik bir gelecek yaratmak için herkese ilham vermede önemli bir rol almış ve almaya devam etmektedirler.

KAYNAKLAR

- Akçay, G. (2018). Buz Çekirdeğinden İnsanlık Tarihinin En Kötü Yılıni Belirlemek. Bilimfili, Erişim: <https://bilimfili.com/buz-cekirdeginden-insanlik-tarihinin-en-kotu-yilini-belirlemek>, 16 Kısım (Erişim Tarihi: 27.11.2021).
- Aksay, C., Ketenoglu, O., Kurt, L. (2005). Küresel Isınma ve İklim Değişikliği. Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi, 1 (25), 29-42. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufefd/issue/23134/247140> (Erişim Tarihi: 15.05.2021).
- Bartholomew, J. (2018). Sabbia Gallery, Anthropogenic Scrolls: transparency and Disclosure, Erişim: <https://sabiagallery.com/exhibition/julie-bartholomew/> (Erişim Tarihi: 27.11.2021).
- Byrne, P. (Kişisel İletişim, 17 Mayıs 2021).
- Demir, A. (2009). Küresel İklim Değişikliğinin Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Kaynakları Üzerine Etkisi. Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi, 1 (2), 37-54. DOI: 10.1501/Csaum_0000000013 (Erişim Tarihi: 19.04.2021).
- Macdowell, K. (Kişisel İletişim, 21.05.2021).
- Oruç, Z. (2017). Çevre ve Ekoloji Kavramları Kapsamında İdeolojik Yaklaşımlar ve Sanat (Doctoral dissertation, İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Sanat Yönetimi Anabilim Dalı/Sanat Yönetimi Bilim Dalı). (Erişim Tarihi: 26.03.2021).
- Öztürk, K. (2002). Küresel İklim Değişikliği ve Türkiye'ye Olası Etkileri. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 22, Sayı 1, 47-65 (Erişim Tarihi: 20.04.2021).
- Sevim, S.ve Tan, Ö. (2020). Plastik Atıkların Doğaya Verdiği Zararın Sanattaki Yansımaları ve Seramik Uygulamalar. Journal of Arts, 3(3), 159-178. (Erişim Tarihi: 09.05.2021).
- Smith, N. (2014). Art | Nan Smith: Mercury, Erişim: <https://cfileonline.org/art-nan-smith-mercury/> (Erişim Tarihi: 28.11.2021).
- Şeker, D. (2011). Saros Körfezi Mercan Çeşitleri ve İklim Değişikliği Etkileri, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Erişim Tarihi: 15.04.2021).
- Toros H. ve Öztürk A. (2011). "Nükleer Santraller", (Erişim: https://web.itu.edu.tr/toros/yazilar/2011/nukleer_santraller_cevr-eye_etkisi.htm) (Erişim Tarihi: 27.03.2021).
- Türkes, M. (2006). Küresel İklimin Geleceği ve Kyoto Protokolü. Jeopolitik 29: 99-107 (Erişim Tarihi: 16.04.2021).

İnternet Kaynakları

- http1. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 05.06.2022).
- http2. <https://evrimarsivi.wordpress.com/2011/08/14/en-buyuk-bes-kitlesel-yok-olus/> (Erişim Tarihi: 03.04.2021).
- http3. <https://iklim.csb.gov.tr/birlesmis-milletler-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi-i-4362> (Erişim Tarihi: 03.04.2021).
- http4. <https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/arsiv/23mart/2010/sunu/ilk10/14.pdf> (Erişim Tarihi: 22.05.2022).
- http5. <https://tr.interestrip.com/windscale-nuclear-disaster> (Erişim Tarihi: 24.05.2022).
- http6. <https://stringfixer.com/tr/WindScale> (Erişim Tarihi: 24.05.2022).
- http7. <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/chernobyl-true-scale-accident> (Erişim Tarihi: 17.05.2022).
- http8. <https://www.britishcouncil.org/tr/graysonperry/about> (Erişim Tarihi: 20.04.2021).
- http9. <http://cevrefelaketleri.weebly.com/exxon-valdez.html> (Erişim Tarihi: 21.03.2021).
- http10. <https://www.brandileecooper.com/installation> (Erişim Tarihi: 23.09.2021).
- http11. <http://ceraquoi.ch/portfolio-item/garbage/> (Erişim Tarihi: 20.04.2021).

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. <http://www.katmacdowell.com/firstandlastbreath.html> (Erişim Tarihi: 02.04.2021).
- Görsel 2. <http://www.maureenmichaelson.com/artists/10-paul-scott/46> (Erişim Tarihi: 25.04.2021).
- Görsel 3. https://www.saatchigallery.com/artist/grayson_perry (Erişim Tarihi: 20.04.2021).
- Görsel 4. <https://pennybyrneartist.com/works> (Erişim Tarihi: 21.03.2021).
- Görsel 5. <http://paulawinokur.com/works.html> (Erişim Tarihi: 21.03.2021).

- Görsel 6. <https://www.honoringthefuture.org/climate-smarts/artist-to-know/paula-winokur/> (Erişim Tarihi: 21.03.2021).
- Görsel 7. <https://sabbiagallery.com/artists/julie-bartholomew/> (Erişim Tarihi: 27.11.2021).
- Görsel 8. <https://pennybyrneartist.com/work> (Erişim Tarihi: 20.03.2021).
- Görsel 9. <https://courtnymattison.com/ourchangingseasiv/z6pd086jpx6hf6ozac64k7hgx76hxc> (Erişim Tarihi: 21.03.2021).
- Görsel 10. <https://nansmith.com/gallery-installations/> (Erişim Tarihi: 23.09.2021).
- Görsel 11. <http://endangered-species-project.org/> (Erişim Tarihi: 23.09.2021).
- Görsel 12. <https://www.charlottemarypack.com/#work> (Erişim Tarihi: 23.09.2021).
- Görsel 13. http://www.ekavartgallery.com/tr/tm_pg_album/album-name-4/ (Erişim Tarihi: 09.05.2021).
- Görsel 14. <http://bradleyklem.com/gallery#theres-more-fish-in-the-sea> (Erişim Tarihi: 23.09.2021).
- Görsel 15. <https://www.brandileecooper.com/installation> (Erişim Tarihi: 23.09.2021).
- Görsel 16. <http://ceraquoi.ch/portfolio-item/garbage/> (Erişim Tarihi: 20.04.2021).
- Görsel 17. <http://www.katemacdowell.com/daphne.html> (Erişim Tarihi: 03.04.2021).

Sanat ve Tasarım Dergisi

Arşiv

2022	Cilt: 12 Sayı: 2 (Güncel Sayı)
	21.12.2022
	Cilt: 12 Sayı: 1
	22.06.2022
2021	Cilt: 11 Sayı: 2
	27.12.2021
	Cilt: 11 Sayı: 1
	9.07.2021
2020	Cilt: 10 Sayı: 2
	15.01.2021
	Cilt: 10 Sayı: 1
	30.06.2020
2019	Cilt: 9 Sayı: 2
	20.12.2019
	Cilt: 9 Sayı: 1
	1.06.2019
2018	Cilt: 8 Sayı: 2
	21.12.2018
	Cilt: 8 Sayı: 1
	5.06.2018
2017	Cilt: 7 Sayı: 2
	1.12.2017
	Cilt: 7 Sayı: 1
	1.06.2017
2016	Cilt: 6 Sayı: 2
	27.12.2016
	Cilt: 6 Sayı: 1
	1.06.2016
2015	Cilt: 5 Sayı: 2
	1.12.2015
	Cilt: 5 Sayı: 1
	1.06.2015
2014	Cilt: 4 Sayı: 2
	1.12.2014
	Cilt: 4 Sayı: 1
	1.06.2014
2013	Cilt: 3 Sayı: 2
	1.12.2013

[Dergi Ana Sayfası](#)

[Hakkında](#)

[Amaç ve Kapsam](#)

[Makale Gönder](#)

[Dergi Kurulları](#)

[İstatistikler](#)

[Yazım Kuralları](#)

[Etik İlkeler ve Yayın Politikası](#)

[Ücret Politikası](#)

[Dizinler](#)

[Arşiv](#)

[İletişim](#)

[Editörler/Hakemler](#)

2012

3.12.2012

1.08.2012

2011

1.11.2011